YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

20 päivänä maaliskuuta 2003 *

Asiassa C-143/02,

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään G. Valero Jordana ja R. Amorosi, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Italian tasavalta, asiamiehenään U. Leanza, avustajanaan avvocato dello Stato M. Fiorilli, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

jossa kantaja vaatii yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, että Italian tasavalta ei ole noudattanut luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta 21 päivänä toukokuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY (EYVL L 206, s. 7), sellaisena kuin se on muutettuna 27 lokakuuta 1997 annetulla neuvoston direktiivillä 97/62/EY (EYVL L 305, s. 42), 5, 6 ja 7 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se on antanut direktiiviä 92/43/ETY koskevan täytäntöönpanoasetuksen, jossa se on

— sulkenut ympäristövaikutusten arviointia koskevien säännösten ulkopuolelle muita hankkeita, joilla saattaa olla merkittäviä vaikutuksia yhteisön tärkeänä pitämiin alueisiin, kuin ympäristövaikutusten arvioinnista annettujen direktiivien täytäntöönpanoon liittyvissä italialaisissa säännöksissä luetellut hankkeet

— jättänyt säätämättä jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten velvollisuudesta toteuttaa asianmukaiset toimet erityisten suojelutoimien alueilla luontotyyppien ja luonnonvaraisten elinympäristöjen huonontumisen ja niiden lajien häiriintymisen estämiseksi, joita varten nämä alueet on osoitettu, koska tällaisella häiriintymisellä voi olla olennaisia vaikutuksia direktiivin 92/43/ETY tavoitteiden kannalta

— jättänyt säätämättä direktiivin 92/43/ETY 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista suojelutoimista direktiivin 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen alueiden osalta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J.-P. Puissochet sekä tuomarit C. Gulmann (esittelevä tuomari) ja F. Macken,

julkisasiamies: P. Léger,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon esittelevän tuomarin kertomuksen,

kuultuaan julkisasiamiehen 9.1.2003 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Euroopan yhteisöjen komissio on nostanut EY 226 artiklan nojalla kanteen, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 17.4.2002 ja jossa yhteisöjen tuomioistuinta vaaditaan toteamaan, että Italian tasavalta ei ole noudattanut luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta 21 päivänä toukokuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY (EYVL L 206, s. 7), sellaisena kuin se on muutettuna 27 lokakuuta 1997 annetulla neuvoston direktiivillä 97/62/EY (EYVL L 305, s. 42; jäljempänä luontotyyppidirektiivi), 5, 6 ja 7 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se on antanut direktiiviä 92/43/ETY koskevan täytäntöönpanoasetuksen, jossa se on

— sulkenut ympäristövaikutusten arviointia koskevien säännösten ulkopuolelle muita hankkeita, joilla saattaa olla merkittäviä vaikutuksia yhteisön tärkeänä pitämiin alueisiin, kuin ympäristövaikutusten arvioinnista annettujen direktiivien täytäntöönpanoon liittyvissä italialaisissa säännöksissä luetellut hankkeet

— jättänyt säätämättä jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten velvollisuudesta toteuttaa asianmukaiset toimet erityisten suojelutoimien alueilla luontotyyppien ja luonnonvaraisten elinympäristöjen huonontumisen ja niiden lajien häiriintymisen estämiseksi, joita varten nämä alueet on osoitettu, koska tällaisella häiriintymisellä voi olla olennaisia vaikutuksia direktiivin 92/43/ETY tavoitteiden kannalta

— jättänyt säätämättä direktiivin 92/43/ETY 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista suojelutoimista direktiivin 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen alueiden osalta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

2 Luontotyyppidirektiivin 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Jos komissio toteaa poikkeustapauksessa, että 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta kansallisesta luettelosta puuttuu alue, jolla on ensisijaisesti suojeltava

luontotyyppi tai laji ja joka asian kannalta merkityksellisen ja luotettavan tieteellisen tietämyksen perusteella vaikuttaa välttämättömältä tämän ensisijaisesti suojeltavan luontotyypin säilymiselle tai ensisijaisesti suojeltavan lajin eloonjäämiselle, jäsenvaltio ja komissio aloittavat kahdenvälisen neuvottelumenettelyn käyttämiensä tieteellisten tietojen vertaamiseksi.

2. Jos erimielisyyttä ei ole ratkaistu neuvotteluaikana, joka on enintään kuusi kuukautta, komissio toimittaa neuvostolle ehdotuksen alueen valitsemisesta yhteisön tärkeänä pitämäksi alueeksi.

3. Neuvosto päättää asiasta yksimielisesti kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun asia on pantu neuvostossa vireille.

4. Neuvotteluaikana ja neuvoston päätöstä odotettaessa kyseistä aluetta koskevat 6 artiklan 2 kohdan säännökset."

3 Luontotyyppidirektiivin 6 artiklan 2—4 kohdassa säädetään seuraavaa:

"2. Jäsenvaltioiden on toteutettava erityisten suojelutoimien alueilla tarpeellisia toimenpiteitä luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen heikentymisen sekä niitä lajeja koskevien häiriöiden estämiseksi, joita varten alueet on osoitettu, siinä määrin kuin nämä häiriöt saattaisivat vaikuttaa merkittävästi tämän direktiivin tavoitteisiin.

3. Kaikki suunnitelmat tai hankkeet, jotka eivät liity suoranaisesti alueen käyttöön tai ole sen kannalta tarpeellisia mutta saattavat vaikuttaa tähän alueeseen merkittävästi joko erikseen tai yhdessä muiden suunnitelmien tai hankkeiden kanssa, on arvioitava asianmukaisesti sen kannalta, miten ne vaikuttavat alueen suojelutavoitteisiin. Alueelle aiheutuvien vaikutusten arvioinnista tehtyjen johtopäätösten perusteella ja jollei 4 kohdan säännöksistä muuta johdu, toimivaltaiset kansalliset viranomaiset antavat hyväksyntänsä tälle suunnitelmalle tai hankkeelle vasta varmistuttuaan siitä, että suunnitelma tai hanke ei vaikuta kyseisen alueen koskemattomuuteen, ja kuultuaan tarvittaessa kansalaisia.

4. Jos suunnitelma tai hanke on alueelle aiheutuvien vaikutusten arvioinnin kielteisestä tuloksesta huolimatta ja vaihtoehtoisten ratkaisujen puuttuessa kuitenkin toteutettava erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syistä, mukaan lukien sosiaaliset tai taloudelliset syyt, jäsenvaltion on toteutettava kaikki tarvittavat korvaavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että Natura 2000:n yleinen kokonaisuus säilyy yhtenäisenä. Jäsenvaltion on ilmoitettava komissiolle toteutetut korvaavat toimenpiteet.

Jos kyseisellä alueella on ensisijaisesti suojeltava luontotyyppi ja/tai laji, ainoat kysymykseen tulevat näkökohdat ovat sellaisia, jotka liittyvät ihmisen terveyteen tai yleiseen turvallisuuteen tai ensisijaisen tärkeisiin suotuisiin vaikutuksiin ympäristöön taikka, komission lausunnon mukaan, muihin erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottaviin syihin."

4 Luontotyyppidirektiivin 7 artiklassa todetaan seuraavaa:

"Tämän direktiivin 6 artiklan 2, 3 ja 4 kohdasta aiheutuvat velvoitteet korvaavat direktiivin 79/409/ETY 4 artiklan 4 kohdan ensimmäisestä lauseesta aiheutuvat velvoitteet, kun on kyse 4 artiklan 1 kohdan mukaisesti suojeltavaksi luokitel-

luista alueista tai vastaavasti kyseisen direktiivin 4 artiklan 2 kohdan mukaisesti tunnustetuista alueista tämän direktiivin voimaantulopäivästä alkaen tai jäsenvaltion direktiivin 79/409/ETY mukaisesti tekemän suojeluluokittelun tai tunnustamisen päivämäärästä alkaen, jos viimeksi mainittu päivämäärä on myöhempi."

Oikeudenkäyntiä edeltänyt menettely

5 Komissio arvioi, että 8.9.1997 annetulla presidentin asetuksella nro 357 (GURI nro 248, Supplemento ordinario n° 219/L, 23.10.1997; jäljempänä presidentin asetus), jonka Italian viranomaiset ovat toimittaneet komissiolle, ei varmistettu luontotyyppidirektiivin asianmukaista täytäntöönpanoa, ja esitti Italian tasavallalle 4.4.2000 virallisen huomautuksen, jossa sitä pyydettiin esittämään näkökantansa asiasta.

6 Italian tasavalta toimitti komissiolle 27.6.2000 päivätyllä kirjeellä ympäristöministerin laatiman muistion, jossa tämä ilmoitti olevansa tietoinen komission toteamista puutteista ja havainneensa myös muita puutteita, jotka voivat aiheuttaa vakavia ongelmia presidentin asetuksen täytäntöönpanossa, mutta esitti kuitenkin, että jo vuosi sitten on ryhdytty menettelyyn aluehallinnon viranomaisten mielipiteen selvittämiseksi, jotta kyseisen asetuksen sisältöä voidaan muuttaa.

7 Italian hallitus toimitti 8.9.2000 komissiolle ympäristöministerin uuden muistion, joka oli päivätty 29.8.2000 ja jossa tämä ilmoitti, että ehdotus presidentin asetuksen muuttamiseksi oli hyväksytty ja että komissiolle ilmoitettaisiin kaikista tulevista ehdotuksen laadintaan tai hyväksyntään liittyvistä muutoksista.

8 Koska komissio ei saanut mitään muuta tietoa presidentin asetuksen muuttamisesta annetun asetuksen hyväksymisestä, se osoitti 25.7.2001 Italian tasavallalle perustellun lausunnon, jossa esitettiin samat väitteet kuin virallisessa huomautuksessa ja jossa komissio kehotti tätä jäsenvaltiota toteuttamaan siinä edellytetyt toimenpiteet kahden kuukauden kuluessa lausunnon tiedoksiannosta.

9 Koska komissio ei saanut mitään vastausta Italian viranomaisilta, se päätti nostaa nyt käsiteltävänä olevan kanteen.

Kanne

10 Italian tasavalta ei kiistä sitä vastaan esitettyjä väitteitä. Se on suunnitellut muuttavansa komission vaatimusten mukaisesti muun muassa presidentin asetuksen 5 ja 6 artiklaa, jotka koskevat eräiden hankkeiden ympäristövaikutusten arviointia ja muiden kuin erityisten suojelualueiden suojelua, sekä lisäävänsä kyseiseen asetukseen 4 a artiklaan, jolla pannaan täytäntöön luontotyyppidirektiivin 5 artikla. Italian aluehallinnon ja valtion välillä on kuitenkin erimielisyyttä asiassa toimivaltaisesta viranomaisesta.

11 Tämän suhteen riittää, kun muistetaan toisaalta, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan arvioitaessa sitä, onko jäsenvaltio jättänyt noudattamatta jäsenyysvelvoitteitaan, on otettava huomioon jäsenvaltion tilanne sellaisena kuin se oli perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä (ks. mm. asia C-148/00, tuomio 6.12.2001, komissio v. Italia, Kok. 2001, s. I-9823, 7 kohta),

ja toisaalta, että jäsenvaltio ei voi sisäisen oikeusjärjestyksensä oikeussääntöihin, toimintatapoihin tai tilaan vetoamalla perustella sitä, ettei se ole säädetyssä määräajassa saattanut direktiiviä osaksi kansallista oikeutta (ks. vastaavasti asia C-276/98, komissio v. Portugali, tuomio 8.3.2001, Kok. 2001, s. I-1699, 20 kohta ja asia C-392/01, tuomio 28.11.2002, Kok. 2002, s. I-11111, 9 kohta).

12 Luontotyyppidirektiivin 6 artiklan 3 kohdassa ei sallita, että sen soveltamisalan ulkopuolelle jätetään hankkeita, jotka eivät liity suoranaisesti alueen käyttöön tai ole sen kannalta tarpeellisia mutta saattavat vaikuttaa tähän alueeseen merkittävästi. Saman direktiivin 7 artiklassa säädetään, että sen 6 artiklan 2 kohtaa sovelletaan luonnonvaraisten lintujen suojelusta 2 päivänä huhtikuuta 1979 annetun neuvoston direktiivin 79/409/ETY (EYVL L 103, s. 1) mukaisesti osoitettuihin erityissuojelualueisiin. Luontotyyppidirektiivin 5 artiklassa puolestaan säädetään, että jäsenvaltion ja komission käymien neuvottelujen aikana ja neuvoston päätöstä odotettaessa kyseistä aluetta koskevat direktiivin 6 artiklan 2 kohdassa säädetyt suojelutoimet.

13 Koska luontotyyppidirektiivin 5, 6 ja 7 artiklaa ei ole kokonaisuudessaan pantu täytäntöön perustellussa lausunnossa asetetussa määräajassa, komission nostamaa kannetta on pidettävä perusteltuna.

14 Näin ollen on todettava, että Italian tasavalta ei ole noudattanut luontotyyppidirektiivin 5, 6 ja 7 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se on kyseisen direktiivin täytäntöönpanotoimenpiteissä

— sulkenut ympäristövaikutusten arviointia koskevien säännösten ulkopuolelle muita hankkeita, joilla saattaa olla merkittäviä vaikutuksia yhteisön tärkeänä pitämiin alueisiin, kuin ympäristövaikutusten arvioinnista annettujen direktiivien täytäntöönpanoon liittyvissä italialaisissa säännöksissä luetellut hankkeet

— jättänyt säätämättä jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten velvollisuudesta toteuttaa asianmukaiset toimet erityisten suojelutoimien alueilla luontotyyppien ja luonnonvaraisten elinympäristöjen huonontumisen ja niiden lajien häiriintymisen estämiseksi, joita varten nämä alueet on osoitettu, koska tällaisella häiriintymisellä voi olla olennaisia vaikutuksia direktiivin 92/43/ETY tavoitteiden kannalta

— jättänyt säätämättä direktiivin 92/43/ETY 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista suojelutoimista direktiivin 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen alueiden osalta.

Oikeudenkäyntikulut

15 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut Italian tasavallan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja koska Italian tasavalta on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Italian tasavalta ei ole noudattanut luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta 21 päivänä toukokuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna 27 päivänä lokakuuta 1997 annetulla neuvoston direktiivillä 97/62/EY, 5, 6 ja 7 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se on direktiivin 92/43/ETY täytäntöönpanotoimenpiteissä**

— **sulkenut ympäristövaikutusten arviointia koskevien säännösten ulkopuolelle muita hankkeita, joilla saattaa olla merkittäviä vaikutuksia yhteisön tärkeänä pitämiin alueisiin, kuin ympäristövaikutusten arvioinnista annettujen direktiivien täytäntöönpanoon liittyvissä italialaisissa säännöksissä luetellut hankkeet**

— **jättänyt säätämättä jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten velvollisuudesta toteuttaa asianmukaiset toimet erityisten suojelutoimien alueilla luontotyyppien ja luonnonvaraisten elinympäristöjen huonontumisen ja niiden lajien häiriintymisen estämiseksi, joita varten nämä alueet on osoitettu, koska tällaisella häiriintymisellä voi olla olennaisia vaikutuksia direktiivin 92/43/ETY tavoitteiden kannalta**

— **jättänyt säätämättä direktiivin 92/43/ETY 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista suojelutoimista direktiivin 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen alueiden osalta.**

2) **Italian tasavalta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Puissochet Gulmann Macken

Julistettiin Luxemburgissa 20 päivänä maaliskuuta 2003.

R. Grass

kirjaaja

J.-P. Puissochet

kolmannen jaoston puheenjohtaja